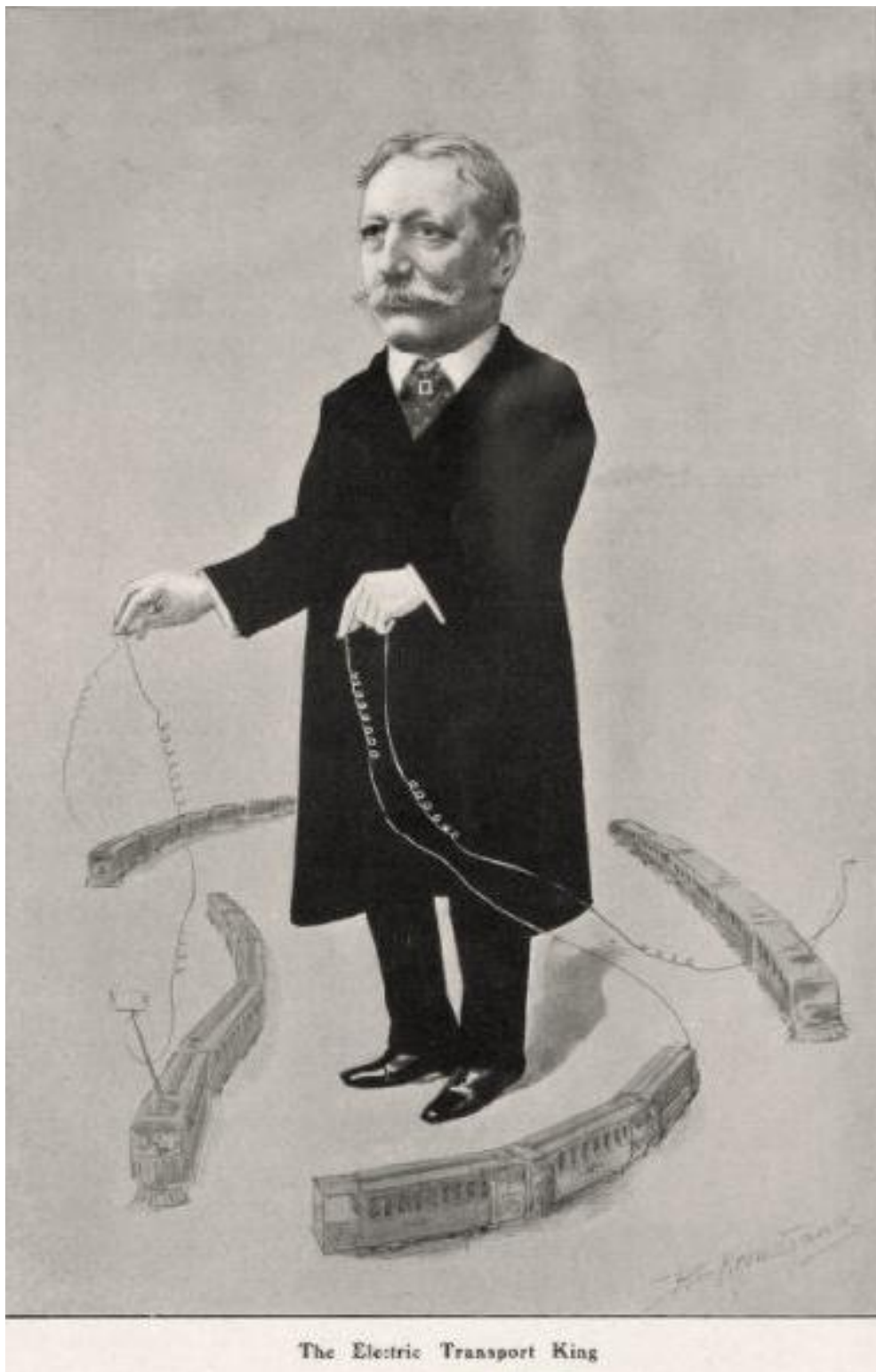

Historien bakom ett porträtt av Bror Kronstrand - Charles Yerkes "The Father of the London Underground"

Bror Kronstrands teckning i blandteknik av Charles Tyson Yerkes från år 1905. Den publicerades i The Bystander, en brittisk tidskrift som innehöll recensioner, aktuella teckningar, tecknade serier och noveller. Under sin tid i London arbetade Bror Kronstrand regelbundet med bildmaterial till The Bystander.

Charles Tyson Yerkes, 1837–1905 var en amerikansk entreprenör och finansman som spelade stor roll för elektrifieringen och utbyggnaden av Londons tunnelbanenät. Han byggde bland annat tunnelbanelinjerna Bakerloo, Piccadilly och Northern Lines som ofta kallas "Yerkes Tubes".

Foto Wikipedia

Familjen Yerkes hade utvandrat från Wales till Amerika år 1682. Familjen var kväkare och Charles fick börja sin skolgång i en kväkarskola. Han fortsatte därefter sin utbildning vid Central High School of Philadelphia.

Som sjuttonåring blev han anställd som kontorist hos en börsmäklare i Philadelphia. Hans arbetsgivare blev så nöjd med hans arbetsinsatser att han fick en extra belöning om 50 dollar trots att det då var praxis att inte ge någon lön till lärlingar.

Charles Yerkes startade efter kort tid ett eget framgångsrikt företag inom obligationshandel. Men i en stor brand år 1891 förstördes stora delar av stadens finanskvarter och obligationsmarknaden drabbades hårt. Den finansiella krisen medförde att Yerkes inte kunde betala tillbaka pengar han mottagit av sina klienter för obligationshandel och han dömdes till fängelse för förskingring. Han benådades efter några månader och lyckades snabbt bygga upp sin förmögenhet igen.

År 1882 flyttade Yerkes till Chicago där han hade för avsikt att öppna en bank men han köpte i stället en spårvägslinje. Under de kommande åren köpte han upp betydande delar av stadens kollektivtrafiksystem med spårvägslinjer och lokala järnvägar och använde ofta en tidigare köpt linje som säkerhet för att kunna köpa en annan. Yerkes moderniserade och utökade spårtrafiknätet, bland annat genom byte från hästspårvagnar till elektriska spårvagnar och elektrifiering av hela systemet. Ett av hans bidrag till kollektivtrafiken i

Chicago var anläggandet av högbanan The Loop som fortfarande ingår i Chicagos tunnelbana.

Charles Yerkes var en erkänt driftig och skicklig affärsman men han beskrevs också som slug och hans affärsmetoder var ofta hänsynslösa. Han mutade och lurade för att nå sina mål och misstron och motviljan mot honom ökade bland hans affärspartners och också bland politiker, press och allmänhet. I denna situation sålde Charles Yerkes sina tillgångar, lämnade snabbt Chicago och flyttade till London.

Charles Yerkes på sitt kontor år 1900

Foto London Transport Museum

I London hade världens första elektrifierade järnväg under jord öppnat år 1890. Den bristande ekonomiska framgången med denna hade avskräckt brittiska investerare från att fortsätta utbyggnaden. Man letade efter utländska investerare och år 1898 förmåddes Charles Yerkes att göra sin första investering i ett järnvägsbolag.

År 1901 flyttade Yerkes helt sitt fokus till London och det nybildade bolaget Metropolitan District Electric Traction Company. Yerkes hade då investerat 1 miljon pund i det nya bolaget som nästan helt kontrollerades av amerikanska aktieägare.

Företaget påbörjade utbyggnad och elektrifiering av en ny linje och därefter bildade Yerkes ett annat bolag Underground Electric Railways Company of London (UERL). Han gjorde ytterligare investeringar och förvärv och han monopoliserade kollektivtrafiken i London som därefter kontrollerats av en mängd bolag. Han samlade flera transportsätt under en paraplyorganisation vilket möjliggjorde ett sammanhängande, integrerat transportsystem. Det var också under denna tid som benämningen "the Underground" för Londons tunnelbana introducerades.

Han arbetade för ett förenklat biljettsystem och lär ha yttrat att ett av hans mål var

"... that a person could travel from any one point to any other point, making connections from one line to another, all for a single fare. That would be perfection of travel..."

Charles Yerkes eftersträvade också en likartad design för stationer och fordon. Ett led i detta var att han anlät arkitekten Leslie Green för att utforma stationerna längs de nya linjerna.

Vykort Baker Street Station

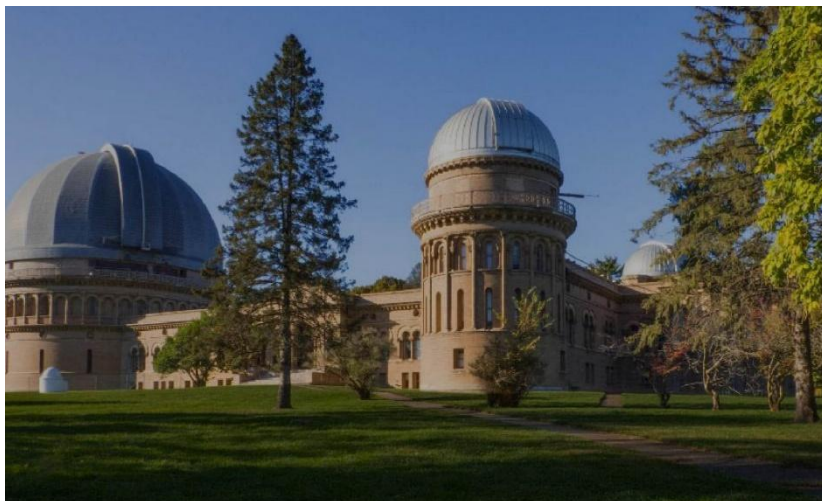
Leslie Green formgav gröna (!) glaserade kakelplattor i Arts and Crafts-inspirerad stil som användes för dekoration av tunnelbanestationerna.

Vykort som visar interiören i vagnar som var i bruk på the Great Northern, Piccadilly och Brompton Lines

Trots - eller möjligen också tack vare - Yerkes ibland något tvivelaktiga affärsmetoder fortgick utbyggnaden och moderniseringen av spårtrafiken i London i snabb takt under hans ledning. Men verksamheten ledde också till stora förluster för aktieägarna och stora delar av Yerkes egendom fick säljas efter hans död för att hans skulder skulle kunna återbetalas.

År 1892 donerade Charles Yerkes en summa pengar till University of Chicago för anläggandet av Yerkesobservatoriet som nu fortfarande, år 2023, har världens största fungerande refraktorteleskop (en typ av astronomisk kikare). Vid observatoriet upptäcktes asteroiden 990 Yerkes som har fått sitt namn efter observatoriet.

Yerkesobservatoriet Foto <https://yerkesobservatory.org>

Yerkes något skamfilade rykte i brittiska affärskretsar förbättrades mot slutet av hans liv och han fick följande erkännande från en av sina tidigare antagonister i affärsvärlden:

....."with the right moral fiber he would have been a truly superb character."

Litteratur

Charles Tyson Yerkes: the unscrupulous American businessman who transformed the Tube. London Transport Museum

<https://www.ltmuseum.co.uk/collections/stories/people/charles-tyson-yerkes-unscrupulous-american-businessman-who-transformed> Hämtat 2024-02-03

Charles Yerkes

https://sv.wikipedia.org/wiki/Charles_Yerkes
hämtat 2024-02-03

Charles Tyson Yerkes (1837-1905)

<https://www.chicago-l.org/figures/yerkes/>
Hämtat 2024-02-04

Theodore Dreiser har författat en romantrilogi "Trilogy of Desire" baserad på Charles Yerkes' liv med böckerna Finansmannen (The Financier, 1912), Titanen (The Titan, 1914) och The Stoic (ej översatt till svenska, 1947).

Bror Kronstrands teckning av Charles Yerkes har skickats till Bror Kronstrand-sällskapet av vår medlem David Wilson, Camborne, Cornwall.

Eva Holmberg

Bror Kronstrand-sällskapet i Mariestad

It was about this time that Yerkes's public image began a rapid decline. Yerkes's extravagant lifestyle did little to stifle his image as a robber baron as well. He furnished his \$1.5 million mansion on New York City's Fifth Avenue with a marble staircase, a conservatory complete with flitting birds, and a gallery full of European art treasures, and later built a second mansion a few blocks away for his favorite mistress.

A young astronomer gave Yerkes a chance to better his image.

This colorful character färgstark personlighet was a shrewd businessman who was hailed by his allies and reviled by his critics.

His reputation was at least somewhat rehabilitated near the end of his life, such that of Yerkes, his most ardent detractor, Mayor Carter Harrison, Jr., said,

"He was really a gallant though perverted soul that looked danger in the face unflinchingly. He was the stuff great war heroes are made of; with the right moral fiber he would have been a truly superb character."

"Han hade en verkligt imponerande men pervers personlighet, han såg hela tiden faror i allt, han kämpade sig fram. Han var gjord av samma virke som stora krigshjältar; med bättre moraliska normer skulle han ha varit en verkligt storartad människa."